

УДК 340.13:327.39](4-6ЄС:477)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-48-2-152-163>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ НОРМ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Лісна І.С.

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN LEGAL STANDARDS IN THE LEGISLATION OF UKRAINE

Lisna I.

У статті досліджується процес адаптації національного законодавства до норм Європейського Союзу як ключової складової євроінтеграції.

Робота аналізує складний та багаторівневий процес адаптації, який охоплює не лише технічне наближення законодавчих актів, але й системні реформи правової системи та державних інститутів. Підкреслюється важливість створення ефективної правової бази для підтримки соціально-економічних реформ, забезпечення функціонування державних інститутів відповідно до європейських стандартів та розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС.

Розглядаються передумови та історичні етапи формування відносин між Україною та ЄС, починаючи з 1989 року. Проаналізовано Угоду про партнерство і співробітництво, а також період формування двосторонніх стосунків у 1991-1994 роках, підкреслюючи значення правових документів, які закріплюють курс України на євроінтеграцію. Авторка також вказує на поступову активізацію відносин з ЄС та формування правової основи для подальшого співробітництва.

Стаття детально висвітлює ключові завдання та проблеми адаптації законодавства України до норм ЄС. Серед основних викликів визначаються: нестабільність законодавчої бази, неузгодженість норм, відсутність комплексного інституційного механізму координації та контролю цього процесу. Вказано на необхідність системного підходу до впровадження європейських стандартів, який включає модернізацію національного законодавства, розвиток нових правових механізмів та забезпечення високого рівня правозастосування.

*Особливу увагу приділено створенню інституційного механізму для адаптації, який включає координацію діяльності міністерств та інших органів виконавчої влади. Аналізується роль Міністерства юстиції України та створення Міжвідомчої координаційної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Зазначено, що важливою функцією є також переклад актів **acquis communautaire** українською мовою та підготовка спеціального глосарія термінів.*

Окремо розглядаються питання адаптації податкового та трудового законодавства України до норм ЄС. Наводяться приклади законодавчих змін, які спрямовані на наближення національного законодавства до європейських стандартів, включаючи впровадження спеціальних режимів оподаткування, реформування системи оподаткування тютюнових виробів, алкоголю та палива, а також інтеграцію українського ринку праці у європейський правовий простір. Підкреслюється, що хоча механічне впровадження директив ЄС не є універсальним рішенням для всіх законодавчих проблем

України, їх адаптація може сприяти підвищенню ефективності регулювання національного ринку праці та економічному зростанню.

Стаття завершується висновком про важливість гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, що сприятиме підвищенню рівня правової культури та верховенства права в Україні. Зазначено, що успішна імплементація європейських норм створить нові можливості для економічного та соціального розвитку країни, посилить правову основу для реформ та забезпечить стабільну інтеграцію України у європейський правовий простір.

Ключові слова: адаптація законодавства, імплементація, Європейський Союз, правові реформи, правова гармонізація, Угода про асоціацію.

Постановка проблеми. Адаптація законодавства України до норм Європейського Союзу є важливою складовою процесу євроінтеграції, метою якої є забезпечення відповідності національного правового поля сучасним вимогам європейської системи права. Водночас цей процес стикається з рядом проблем, зокрема з необхідністю глибоких правових і інституційних реформ, удосконаленням законодавчих актів та їх гармонізацією з європейськими директивами. На цьому етапі важливо виявити основні виклики, пов'язані з адаптацією, і визначити ефективні шляхи їх подолання для досягнення стабільної правової інтеграції України в ЄС.

Ступінь дослідження. Тема імплементації європейських правових норм у законодавство України є актуальною і досліджується в контексті правових реформ, що розпочалися після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Значну увагу цьому процесу приділяють як українські, так і міжнародні науковці. Проте вивчення окремих аспектів правозастосування та гармонізації залишається недостатнім, що потребує подальших досліджень. Дослідженням даної теми займалися такі вчені як Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В., Чорномаз О. Б. тощо.

Метою є аналіз процесу адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу, виявлення основних проблем, пов'язаних з імплементацією *acquis communautaire*, та визначення шляхів

вдосконалення законодавчого процесу в контексті євроінтеграції України.

Виклад основного матеріалу. Адаптація законодавства України до норм Європейського Союзу є ключовим етапом на шляху до євроінтеграції. Цей процес вимагає глибокої модернізації національного законодавства, спрямованої на його гармонізацію з європейськими правовими стандартами. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, підписана у 2014 році, визначила чіткі напрямки співробітництва, зокрема у сфері правового регулювання, що є передумовою для інтеграції України у внутрішній ринок Європейського Союзу. Водночас адаптація законодавства – це складний і багаторівневий процес, який вимагає не лише технічного наближення законодавчих актів до *acquis communautaire*, але й комплексного реформування правової системи України.

Важливість цього питання зумовлена необхідністю створення ефективної правової бази для підтримки соціально-економічних реформ і забезпечення належного функціонування державних інститутів у відповідності до європейських стандартів. З огляду на це, виникають численні проблеми, серед яких – забезпечення відповідності національного законодавства зобов'язанням, які випливають з міжнародних договорів, розвиток нових правових механізмів та забезпечення правозастосування на рівні, що відповідає європейським стандартам.

Однією з об'єктивних передумов розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом стала Угода між Європейським економічним співтовариством і Європейським Співтовариством з атомної енергії та Радянським Союзом щодо торгівлі та економічного співробітництва, підписана 18 грудня 1989 року (далі – Угода 1989 року). Саме на її основі в майбутньому була створена Угода про партнерство та співробітництво.

Хоча Угода 1989 року не сильно відрізнялась від інших двосторонніх торговельних договорів між ЄС та СРСР, більшість її положень залишалися подібними. Саме з цієї угоди почалося інституціоналізоване економічне співробітництво між Україною та ЄС. Угода, укладена на десять років, стала першим кроком у встановленні торговельно-економічних відносин між сторонами.

Документ поширювався на торгівлю всіма товарами, окрім текстильної продукції, сталі та морепродуктів, але не передбачав надання торговельних преференцій. Основні принципи співробітництва включали режим найбільшого сприяння, поступову ліквідацію кількісних обмежень та диверсифікацію торгівлі. Ця угода заклала правові основи для розвитку економічних відносин між Україною та ЄС до набуття чинності у 1996 році Тимчасовою угодою між ЄС і Україною. [1, с. 185]

У відносинах між Україною та Європейським Союзом у період з 1991 по 1994 роки відбувався процес пошуку оптимальної моделі співпраці, зокрема шляхом визначення пріоритетних напрямів розвитку двосторонніх взаємин. Офіційне визнання основ зовнішньої політики України було зафіксоване в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, яка стала першою законодавчою основою для формування відносин між Україною та ЄС.

Наступним важливим кроком на цьому шляху стало ухвалення Верховною Радою УРСР постанови "Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин" 25 грудня 1990 року. Відповідно до цієї постанови, Рада міністрів УРСР мала вживати заходів щодо забезпечення участі України в загальноєвропейських процесах та інтеграції до європейських структур. Проте, з точки зору змісту, постанова не вийшла за межі положень Декларації, оскільки не містила чіткого визначення форм і методів участі України в цих процесах та структурах. [1, с. 186]

Подальший розвиток діалогу між Україною та Європейським Союзом у форматі двостороннього співробітництва базувався на досягнутих конкретних домовленостях між сторонами. Від 1992 року спостерігається поступове погвуження відносин, що стало можливим завдяки першій зустрічі на найвищому рівні між представниками України та ЄС, за участі Леоніда Кравчука та Жака Делора, голови Європейської комісії. Найважливішим результатом цієї зустрічі, відображеним у спільній заяві від 14 вересня 1992 року, було взаємне погодження щодо заміни Угоди 1989 року на Угоду про партнерство та співробітництво. Це фактично стало реалізацією ініціативи Європейської комісії, сформульованої ще в січні 1992 року, яка передбачала розробку нової угоди з урахуванням змінених політичних та економічних умов.

Вперше після проголошення незалежності України на порядку денному відносин із ЄС постала можливість реформування правової основи двосторонніх відносин через розробку нової угоди, яка згодом отримала назву Угода про партнерство та співробітництво. У жовтні 1992 року Комісія ЄС отримала від Ради мандат на

початок переговорів з Україною та іншими країнами (Росія, Білорусь, Казахстан) щодо угод про партнерство та співробітництво з детальним визначенням галузей співпраці. [1, с. 189]

До початку офіційних переговорів між Україною та ЄС щодо Угоди про партнерство та співробітництво, які стартували 23-24 березня 1993 року, в Україні не було належно оформленого законодавства, що регламентувало зовнішньополітичний курс, особливо в контексті відносин із ЄС. Незважаючи на те, що контакти між Україною та ЄС вже існували і мали різну інтенсивність, правова база для цих відносин була відсутня (окрім загальних положень декларації про державний суверенітет та акту проголошення незалежності України). У зв'язку з цим прийняття Верховною Радою постанови «Про основні напрямки зовнішньої політики України» 2 липня 1993 року відбулося з певною затримкою, що знизило її вплив. По суті, ця постанова лише адаптувала положення до вже існуючих реалій відносин між Україною та ЄС, оскільки розробка Угоди про партнерство і співробітництво передувала її ухваленню.

Стратегія інтеграції України до ЄС визначила важливими завданнями розвиток європейської культурної ідентичності в Україні та інтеграцію до загальноєвропейського освітнього, наукового та технічного простору. Для реалізації цієї мети необхідно було усунути обмеження на контакти, обміни та поширення інформації, а також залучити українських науковців і фахівців до загальноєвропейських програм наукових досліджень. [1, с. 190]

Стратегія інтеграції України до ЄС визначила ключовими напрямками європейської інтеграції розвиток європейської культурної ідентичності в Україні, а також інтеграцію в загальноєвропейський освітній, науковий та

технічний простір. Для досягнення цієї мети необхідно було усунути ключові обмеження на контакти, обміни та поширення інформації, зокрема шляхом залучення українських науковців і фахівців до європейських наукових програм. [2, с. 648]

Таким чином, у 1990–1994 роках спостерігався початковий етап розвитку відносин між Україною та ЄС, який передував формуванню інтеграційних зв'язків, започаткованих підписанням Угоди про партнерство і співробітництво в 1994 році. Діалог між сторонами, закріплений у рамках цієї угоди, став для України наслідком уповільнення інтеграційного процесу до ЄС. Угода про партнерство та співробітництво проклала шлях до нового етапу у взаєминах між Україною та ЄС, що відклало питання членства на невизначений термін. [1, с. 191]

Адаптація законодавства України до норм Європейського Союзу – це процес гармонізації українських законів та інших нормативно-правових актів з *acquis communautaire*, правовою системою ЄС. Однак цей процес включає не лише покращення чинного законодавства, але й розробку нових проектів нормативних актів з урахуванням вимог ЄС. *Acquis communautaire* охоплює не лише закони, ухвалені в рамках трьох основних напрямків діяльності ЄС – Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики і політики безпеки, а також Співробітництва в сфері юстиції та внутрішніх справ, але й ширший спектр норм і стандартів. Європейське співтовариство, зі свого боку, утворилося на базі Європейського Економічного Співтовариства, Європейського об'єднання вугілля та сталі та Європейського співтовариства з атомної енергії.

Для ефективної реалізації процесу адаптації було необхідно створити інституційний механізм, що забезпечує координацію і контроль цього процесу.

Впровадження такого механізму фактично почалося з набуттям чинності Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, стаття 51 якої накладає на Україну зобов'язання щодо поетапного приведення національного законодавства у відповідність до норм ЄС у визначених сферах.

Відомо, що *acquis communautaire*, окрім джерел права ЄС, включає також низку правових актів, які не мають обов'язкової сили, доктринальні концепції, рішення Суду Європейського Союзу, рекомендації та угоди, зокрема в межах Європейської політики сусідства. Ці елементи виникли в процесі розвитку європейських інтеграційних об'єднань і повинні безумовно прийматися як державами-членами, так і країнами, які прагнуть вступити до ЄС. [3, с.7]

Перші кроки у створенні інституційного механізму для адаптації законодавства України до норм ЄС були зроблені шляхом прийняття постанови Кабінету Міністрів України "Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства ЄС". Згідно з цією постановою, Міністерству юстиції було доручено координувати діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, відповідальних за адаптацію національного законодавства до норм ЄС. Для сприяння взаємодії між цими органами при Мін'юсті було створено Міжвідомчу координаційну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Крім того, для підвищення якості підготовки проєктів нормативно-правових актів з урахуванням світового досвіду, при Мін'юсті було засновано Центр порівняльного права.

Модель адаптації законодавства, створена в Україні, значною мірою нагадувала польську. По-перше, обидві країни поклали відповідальність за адаптацію на галузеві міністерства та інші органи

виконавчої влади. По-друге, в обох державах була запроваджена система планування, координації та контролю за процесом нормотворчості й адаптації. Проте між українською та польською моделями є вагомі відмінності. Найважливішою з них є різниця у статусі та змісті угод, укладених між Польщею та ЄС, та між Україною і ЄС.

Згідно з Програмою, головним органом, відповідальним за реалізацію політики адаптації законодавства, визначено Міністерство юстиції України, що було закріплено Указом Президента. Мін'юст, у межах своїх повноважень, зобов'язаний проводити експертизу проєктів законів та нормативно-правових актів на предмет їх відповідності *acquis communautaire* у тих сферах, які регулюються правом Європейського Союзу. Крім того, міністерство організовує підготовку щорічних планів заходів, здійснює моніторинг виконання Програми, а також забезпечує науково-експертну, аналітичну, інформаційну та методологічну підтримку процесу адаптації. Важливою функцією Мін'юсту є переклад актів *acquis communautaire* українською мовою та підготовка спеціального глосарія термінів.

Ключовим аспектом правової реформи та інтеграції України до ЄС є розробка і реалізація Загальнодержавної програми з адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу (надалі - Загальнодержавна програма), а також створення дієвого механізму для її втілення.

Загальнодержавна програма являє собою сукупність взаємопов'язаних заходів, спрямованих на гармонізацію українського законодавства із законодавством ЄС. Вона орієнтована на впровадження державної політики, розробку сучасної правової системи в Україні через вдосконалення правотворчої діяльності органів влади, а також запровадження системи планування,

координації та контролю процесу адаптації законодавства.

Основною метою цієї програми є створення умов для законодавчого забезпечення майбутнього вступу України до Європейського Союзу.

До головних завдань програми належать: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних зобов'язань, зокрема до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС від 1994 року та інших угод, що регламентують співпрацю з Європейським Союзом; поступова гармонізація українського законодавства із законодавством ЄС; забезпечення якісної підготовки нормативно-правових актів, які відповідають європейським стандартам; створення законодавчого механізму адаптації, що охоплює етапи, цілі та ресурси для процесу гармонізації, включно з фінансовим, інформаційним, науковим і кадровим забезпеченням.

Інші завдання передбачають координацію дій органів державної влади в процесі адаптації, вдосконалення планування нормотворчої роботи, розробку єдиних стандартів для підготовки нормативно-правових актів, покращення інформаційного і кадрового забезпечення, а також підвищення кваліфікації працівників державних органів, зокрема щодо знання офіційних мов країн-членів ЄС. [4]

Адаптація законодавства України здійснюється з метою забезпечення його відповідності міжнародним зобов'язанням, зокрема Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами від 14 червня 1994 року, а також іншим угодам, що регулюють співпрацю з Європейським Союзом (ЄС). Це також включає розвиток національного законодавства шляхом його

гармонізації із законодавством ЄС і створення правової основи для інтеграції України до ЄС.

В процесі адаптації законодавства передбачено такі ключові завдання: правове забезпечення інтеграції України до ЄС, аналіз чинних законів України щодо відповідності нормам ЄС, підготовка пропозицій щодо внесення змін або розробки нових актів, обґрунтування найкращих шляхів гармонізації, а також консультації з міжнародними експертами для впровадження юридичної термінології ЄС в українське законодавство. Одним із важливих аспектів є проведення наукових досліджень щодо процесів уніфікації європейського права.

Адаптація має два основних аспекти:

1. формальний – приведення українського законодавства у відповідність до права ЄС;
2. правозастосовний – розробка механізмів для ефективного впровадження адаптованих норм.

Зокрема, адаптація податкового законодавства України до стандартів ЄС відбувалась у кілька етапів, зокрема через ухвалення ряду законів у 2003-2004 роках, які сприяли зближенню систем оподаткування. Зміни стосувались впровадження змішаної системи оподаткування тютюнових виробів, введення акцизних складів та спеціальних режимів оподаткування, що відповідають нормам ЄС та СОТ. Протягом 2008-2013 років відбулося прийняття низки нормативних актів, які наблизили акцизні ставки на алкоголь, тютюн та дизельне паливо до європейських стандартів. Також впроваджено норми для контролю за трансфертним ціноутворенням та інших елементів міжнародної податкової політики.

Значним кроком у процесі адаптації податкового законодавства України до норм Європейського Союзу стало ухвалення Закону України від 25 березня 2005 року №2505, яким були внесені зміни до Закону

"Про Державний бюджет України на 2005 рік" та інших законодавчих актів. Ці зміни створили передумови для економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності державної економіки, а також наблизили Україну до виконання заходів, пов'язаних зі вступом до Світової організації торгівлі, зокрема щодо вирішення питань переговорного процесу. Одним із результатів стало скасування пільгових ставок на етиловий спирт, який використовувався в лікувальних процесах, у виробництві спиртового оцту, лікарських засобів та неденатурованого технічного спирту.

Було також усунуто дискримінацію щодо підприємств з іноземними інвестиціями шляхом скасування заборони використання ними податкових векселів для операцій з ввезення товарів. У рамках приведення національного законодавства у відповідність із вимогами угод СОТ та подальшої інтеграції до ЄС, 17 листопада 2006 року було ухвалено Закон №374 "Про внесення змін до деяких законів України" стосовно плати за ліцензії та акцизного збору на виробництво спиртів, алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

Крім того, 19 лютого 2007 року Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію реформування податкової системи, визначивши ключові завдання, напрями та етапи її модернізації. У 2008 році було ухвалено кілька законів, які наблизили ставки акцизного збору до рівнів, передбачених директивами ЄС. Закони від 31 березня 2009 року №1201 та №1202 внесли зміни до законодавства, що дозволило гармонізувати ставки оподаткування тютюнових виробів, алкогольних напоїв і дизельного палива з європейськими нормами.

Податковий кодекс України було прийнято 2 грудня 2010 року (Закон України №2755). У 2012 році були внесені подальші зміни до цього кодексу згідно із Законом

України №4834, який вдосконалив процедури реєстрації платників ПДВ та анулювання такої реєстрації. У липні 2013 року було ухвалено Закон України №408, який імплементував рекомендації ОЕСР щодо контролю за ціноутворенням у трансфертних операціях між пов'язаними особами, а також запровадив механізми міжнародного контролю, зокрема щодо операцій із контрагентами, зареєстрованими в офшорних зонах.

Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року не містить окремого розділу, присвяченого адаптації законодавства про державну службу. Вказано лише, що на першому етапі виконання Програми потрібно створити систему навчання та підвищення кваліфікації державних службовців у галузі європейського права, зокрема розробити та затвердити відповідні навчальні програми. Таким чином, Програма охоплює процеси адаптації лише в межах пріоритетних сфер, визначених у ст. 51 УПС. Крім того, Програма не містить конкретного переліку заходів з адаптації, що робить її нетиповою для подібних документів. [5]

Варто зазначити, що Угода про партнерство і співробітництво (УПС) не обмежує гармонізацію законодавства лише окремими галузями права. Це вказує на те, що в багатьох країнах, які раніше були кандидатами на вступ до ЄС, національні програми прийняття *acquis* включають, крім пріоритетних сфер, зазначених у ст. 51 УПС, також заходи з реформування державної служби в контексті європейського вибору.

Перше серйозне прагнення створити державну службу за європейськими стандартами було зафіксовано в Концепції адміністративної реформи в Україні ще у 1998 році. У подальші роки було ухвалено низку

законодавчих актів, які окреслювали кроки для розвитку державної служби, включно з адаптацією її законодавства до європейських стандартів. Серед найважливіших нормативних документів можна виділити: Програму інтеграції України до ЄС, затверджену Указом Президента №1072/2000 від 14 вересня 2000 року; Указ Президента «Про Стратегію реформування системи державної служби» від 14 квітня 2000 року; Указ Президента «Про концепцію адаптації інституту державної служби до стандартів ЄС» від 5 березня 2004 року; Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку державної служби на 2005–2010 роки» від 8 червня 2004 року №746; Указ Президента «Про Концепцію розвитку законодавства про державну службу» від 20 лютого 2006 року.

За висновками Комісії «Блакитна стрічка», що працює в Україні за підтримки ПРООН, у 2004 році були зроблені важливі заяви та ухвалені стратегічно значущі документи в сфері державної служби. Однак, ні Стратегія реформування державної служби, ні Концепція її адаптації до стандартів ЄС не призвели до суттєвих змін. Ці документи не вплинули на ефективність роботи уряду, оскільки не було здійснено чіткого розмежування між політиками та державними службовцями.

Адаптація трудового законодавства України до законодавства ЄС є необхідністю, зумовленою не лише прагненням держави до членства в Європейському Союзі, а й недосконалістю чинного трудового законодавства України. Воно не завжди відповідає сучасним вимогам та не забезпечує повний захист інтересів суб'єктів трудових правовідносин. Хоча Директиви ЄС не є універсальним інструментом для розв'язання всіх законодавчих проблем України, їх механічне впровадження не гарантує якісного регулювання національного ринку праці.

Проте адаптація до європейських стандартів може сприяти реформуванню ринку праці України та розкриттю його потенціалу. Відповідно, український законодавець має докласти значних зусиль, щоб трудова політика країни відповідала найкращим європейським зразкам.

На сьогодні Україна ратифікувала менше половини обов'язкових для країн-членів ЄС європейських конвенцій у сфері праці. Також бракує перекладів багатьох міжнародно-правових актів українською мовою. Від початку курсу на євроінтеграцію інституційно-правове забезпечення адаптації трудового законодавства зазнало значних змін. Важливим кроком у цьому процесі стало ратифікування європейських стандартів, зокрема Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та Європейської соціальної хартії. Це дозволило наблизити національне трудове законодавство до норм ЄС.

У травні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. Для відповідності стандартам ЄС необхідно провести низку реформ у ключових сферах. У жовтні Європейська комісія планує провести аналіз цих реформ, і за умови позитивної оцінки буде дано дозвіл на початок переговорів про вступ. Україна висловлює сподівання, що це відбудеться до кінця 2023 року.

Зовнішня інтеграція України у світову економіку є ключовою для розвитку національної економіки. Держава прагне створити умови для полегшення доступу до міжнародних ринків та забезпечення стабільних торговельних потоків, підвищуючи конкурентоспроможність своєї продукції. Угода про асоціацію з ЄС відкриває нові можливості для співпраці, маючи на меті створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) та поступову інтеграцію України в єдиний

європейський ринок. Згідно зі стратегією євроінтеграції України, процес адаптації національного законодавства до норм ЄС передбачає його зближення з сучасною європейською правовою системою. Це сприятиме розвитку політичної, підприємницької, соціальної та культурної активності громадян, стимулюватиме економічне зростання держави в контексті ЄС і покращить рівень життя населення. Імплементация норм європейського законодавства, передбачена економічною частиною Угоди про асоціацію (УА), є ключовою для проведення реформ, адже вона може стати основою для нової моделі соціально-економічного розвитку України. Тому під час розробки концепцій і програм секторальних реформ необхідно одразу враховувати вимоги основних директив ЄС, гармонізація з якими передбачена угодою. [7, с 189]

Поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) має бути створена протягом десяти років з моменту набуття чинності УА. Для її функціонування Україна повинна впровадити близько 200 нормативно-правових актів, міжнародних угод і стандартів ЄС. У 2015 році передбачалося використати час для підготовки та обговорення законопроектів, що гармонізують національне законодавство з основними директивами ЄС у ключових сферах торгівлі. [7, с. 189].

Процес гармонізації охоплює всі правові сфери, визначені Угодою про партнерство і співробітництво, з акцентом на ті, які сприяють посиленню економічних зв'язків між Україною та країнами ЄС. Протягом тривалого часу в Україні здійснюються заходи з інтеграції у європейський правовий простір та виконання взятих зобов'язань за цією угодою. Президент України видав низку указів, зокрема: «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та

співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством» від 24 лютого 1998 року № 148; «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 року № 615; та «Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади» від 9 лютого 1999 року № 145. Ці правові акти заклали основу для всебічної підтримки процесу адаптації.

Аналіз процесу наближення українського законодавства до норм ЄС дає змогу виявити актуальні проблеми та визначити шляхи підвищення його ефективності. Адаптація законодавства відбувається паралельно з правовою реформою в Україні. Держава повинна оновлювати свої правові норми відповідно до міжнародних стандартів, оскільки вони поки що не повною мірою присутні в правовій системі. Чинна законодавча база України часто суперечлива та нестабільна, що робить її недосконалою. При цьому ЄС приділяє особливу увагу якості правових актів. Рада ЄС прийняла рішення щодо правил їх підготовки, які вимагають чіткості, однозначності, уникнення надмірних скорочень, жаргону та складних посилань на інші тексти.

Україні також необхідно враховувати економічні, політичні та соціальні наслідки ухвалення законодавчих актів, гармонізованих із правовими вимогами ЄС. Проблема недосконалості та суперечливості нормативно-правових актів негативно впливає на реалізацію прав та обов'язків громадян, а також уповільнює правовий розвиток держави. Один із шляхів вирішення цієї проблеми полягає у законодавчому врегулюванні процесу нормотворчості та забезпеченні дотримання принципу законності як основного в нормотворчому процесі. [7, с 191].

Отже, процес адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу є надзвичайно важливим для інтеграції країни у європейський правовий та економічний простір. Як показало дослідження, цей процес не обмежується лише приведенням національних законодавчих актів у відповідність до *acquis communautaire*, але й охоплює глибокі структурні реформи, які сприяють модернізації української правової системи та державних інститутів. Важливу роль у цьому відіграє забезпечення ефективної взаємодії між державними органами, міжнародними експертами та громадянським суспільством для досягнення поставлених цілей.

Адаптація законодавства України стикається з низкою викликів, серед яких нестабільність законодавчої бази, неузгодженість норм, а також недостатній рівень підготовки кадрів, які б могли забезпечити ефективне впровадження європейських стандартів. Попри це, державі вдалося закласти важливі основи для впровадження реформ, що стало можливим завдяки прийняттю ключових нормативно-правових актів, створенню спеціальних органів, які координують процес адаптації, та виконанню міжнародних зобов'язань.

Для подальшого успішного впровадження європейських норм необхідно зосередитися на підвищенні якості законодавства, його стабільності та послідовності, вдосконаленні механізмів правозастосування, а також на підготовці кадрів, які зможуть реалізувати ці реформи на практиці. Гармонізація законодавства України з європейськими стандартами не тільки відкриє нові можливості для економічного та соціального розвитку, але й сприятиме підвищенню рівня правової культури та верховенства права в державі.

Література:

1. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
2. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз історія і засади функціонування. К. Знання, 2012. 759 с.
3. Смирнова К. В. Джерела права Європейського Союзу : дис. канд. юрид. Наук. 12.00.11 Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2005.
4. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 21.11.2002 р. № 228-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-15#Text> (дата звернення: 11.09.2024).
5. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 16.09.2024).
6. І. С. Жданова, Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2011 Смирнова К. В. Джерела права Європейського Союзу : дис... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2005.
7. Чорномаз О. Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. О. Б. Чорномаз. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. 2016. № 845. С. 188-192.

References:

1. Kovaliv M. V., Tymchyshyn T. M., Nikanorova O. V. *Osnovy prava Yevropeiskoho Soiuzu: navchalnyi posibnyk*. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2020. 212 s.
2. Kopyika V. V., Shynkarenko T. I. *Yevropeyskyi Soiuz istoriia i zasady funktsionuvannia*. K. Znannia, 2012. 759 s.
3. Smyrnova K. V. *Dzherela prava Yevropeiskoho Soiuzu* : dys. kand. yuryd. Nauk.

12.00.11 Kyivskiy natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. K., 2005.

4. Pro Kontseptsiuu Zahalnodержavnoi prohramy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : Zakon Ukrainy vid 21.11.2002 r. № 228-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-15#Text> (data zvernennia: 11.09.2024).

5. Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (data zvernennia: 16.09.2024).

6. I. S. Zhdanova, Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok № 4, 2011 Smyrnova K. V. Dzherela prava Yevropeiskoho Soiuzu : dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Kyivskiy natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. K., 2005.

7. Chornomaz O. B. Problemy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu. O. B. Chornomaz. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Seriia : Yurydychni nauky. 2016. № 845. S. 188-192.

Lisna I. Implementation of european legal standards in the legislation of ukraine. - Article

The article examines the process of adaptation of national legislation to the norms of the European Union as a key component of European integration.

The work analyzes the complex and multi-level process of adaptation, which covers not only the technical approximation of legislative acts, but also systemic reforms of the legal system and state institutions. The importance of creating an effective legal framework for supporting socio-economic reforms is emphasized, ensuring the functioning of state institutions in accordance with European standards and developing trade and economic relations between Ukraine and the EU.

We considered the prerequisites and historical stages of the formation of relations between Ukraine and the EU beginning from 1989. The Partnership and Cooperation Agreement are analyzed, as well as the period of formation of bilateral relations in 1991-1994, emphasizing the importance of legal documents that fix Ukraine's course on European integration. The author also points to the gradual intensification

of relations with the EU and the formation of a legal basis for further cooperation.

The article details the key tasks and problems of adapting Ukrainian legislation to EU norms. Among the main challenges are: instability of the legislative framework, inconsistency of norms, lack of a comprehensive institutional mechanism for coordination and control of this process. The need for a systematic approach to the implementation of European standards is indicated, which includes the modernization of national legislation, the development of new legal mechanisms and ensuring a high level of law enforcement.

*Special attention was paid to the creation of an institutional mechanism for adaptation, which includes the coordination of the activities of ministries and other executive authorities. The role of the Ministry of Justice of Ukraine and the creation of the Interdepartmental Coordination Council on Adaptation of Ukrainian Legislation to EU Legislation are analyzed. It is noted that an important function is also the translation of *acquis communautaire* acts into Ukrainian and the preparation of a special glossary of terms.*

The issues of adaptation of tax and labor legislation of Ukraine to EU norms are considered separately. Examples of legislative changes aimed at bringing national legislation closer to European standards are given, including the introduction of special taxation regimes, reforming the system of taxation of tobacco products, alcohol and fuel, as well as the integration of the Ukrainian labor market into the European legal space. It is emphasized that although the mechanical implementation of EU directives is not a universal solution for all legislative problems of Ukraine, their adaptation can contribute to increasing the efficiency of regulation of the national labor market and economic growth.

The article concludes the importance of harmonizing Ukrainian legislation with European standards, which will contribute to raising the level of legal culture and the rule of law in Ukraine. It was noted that the successful implementation of European norms will create new opportunities for the economic and social development of the country, strengthen the legal basis for reforms and ensure the stable integration of Ukraine into the European legal space.

Keywords: *adaptation of legislation, implementation, European Union, legal reforms, legal harmonization, Association Agreement.*

Авторська довідка:

Лісна Іванна Стефанівна – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри історії та теорії держави і права

Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, вул. І -Воєнна, 2, +380 67 979 54 43, ivanna.lisna@chmnu.edu.ua, Імплементация європейських правових норм у законодавство України.

Стаття надішла до редакції 26 вересня 2024 року